

Kosthold for unge o-løpere

- Prestér bedre med gode matvaner

Anu Koivisto

Klinisk ernæringsfysiolog

anu@olympiatoppen.no

Olympiatoppen

Prestasjonsoptimalisering

Kosthold
Væske
Søvn

Styrke

Teknikk

Taktikk

Utholdenhet

olympiatoppen

Kostholdets betydning i idrett

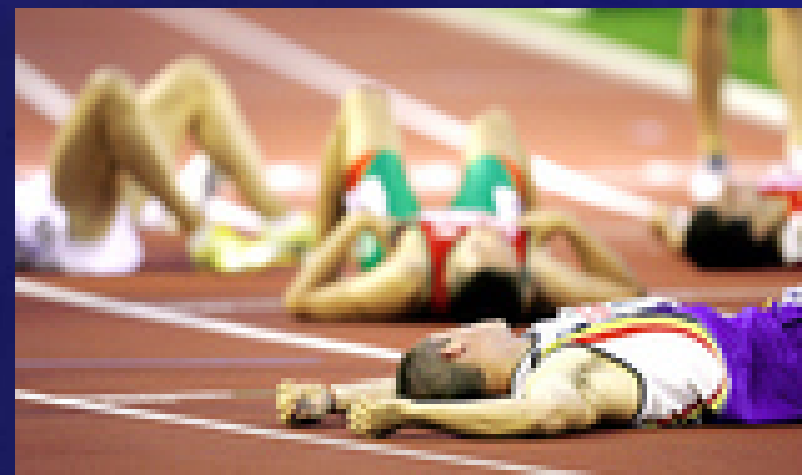
- Økt fysisk arbeidskapasitet
- Raskere og bedre restitusjon
- Bedre konsentrasjon
- Godt immunforsvar
- Optimal kroppssammensetning

Olympiatoppen

Hva er restitusjon?

Olympiatoppen

Hva er god restitusjon?

• Tiltak før aktivitet

- Fornuftig kosthold
- Uthvilt psykisk og fysisk
- Nok søvn
- Væskebalanse
- Kosthold med mye karbohydrater
- God oppvarming

• Tiltak etter aktivitet

- Avslutte med rolig aktivitet, f. eks nedjogg
- Skifte til tørt tøy
- Innta væske
- Innta mat med mye karbohydrat og litt protein
- Spise og drikke godt de neste dagene

Olympiatoppen

Utfordringer

- Tilstrekkelig inntak av mat og drikke før trening og konkurranse
- Tilstrekkelig inntak av væske/sportsdrikk under trening/konkurranse
- Riktig inntak etter trening for optimal restitusjon
- Inntak under samlinger, lengre turneringer
- Tilrettelegging av kosthold på reise

Planlegging!

Olympiatoppen

Måltidsmønster og matvarevalg

Spis ofte!!!!

- Innta mat og/eller drikke hver 3.-4. time
- Spis 3-4 hovedmåltider daglig
- Spis 1-3 små mellommåltider etter behov
- ★ 5-6 måltider daglig er bra !
- Tilpass måltidenes størrelse til energiforbruket
 - ikke overspis til måltidene
 - ikke bli "skrubbsulten" mellom måltidene

Olympiatoppen

Varièr matvarevalget

- Innta mat og drikke fra alle matvaregrupper daglig:
 - Grove brød og kornvarer
 - Poteter, ris og pasta
 - Grønnsaker
 - Frukt og bær
 - Fisk, fjærfe, kjøtt og egg
 - Melk, yoghurt og ost
 - Matfett (margariner og vegetabiliske oljer)
- Bruk tran eller omega-3/ D vitamin preparater daglig

Olympiatoppen

Tallerkenmodell -utholdenhet

Middag

- 1/4 fisk, kylling, kjøtt
- 1/4 grønnsaker eller salat
- 1/2 ris, pasta eller poteter

Dessert

- Frisk frukt, fruktsalat, yoghurt

Mellommåltider

- Frisk frukt, nøtter
- Yoghurt, smoothies
- Kornblanding

Karbohydtrat

Karbohydrat

- Jo høyere intensitet desto viktigere blir karbohydrater som energikilde
- Karbohydrater fra mat brytes ned til glukose i kroppen
- Glukose lagres som energi (glykogen) i lever og musklene

Karbohydratlagre i kroppen tømmes under trening og må refylles !

Olympiatoppen

Spis nok karbohydratrik mat

- Spis 2 måltider med brødmatt eller kornblanding daglig
- Velg grovt brød
- Bruk mye pasta, ris og/eller potet til middagsmåltider i dagene før konkurranser
- Drikk juice til korn- og brødmatt
- Spis salat/grønnsaker til middag
- Bruk frukt som mellommåltid

Sukker og godteri

- "Tom energi"
 - Inneholder ingen andre viktige næringsstoffer enn karbohydrat
 - Påvirker blodsukkeret

100g smågodt

=

2 grove brødkiver med ost, skinke og paprikaskiver

1 glass ekstralett melk

1 appelsin

OBS! Sportsdrikke eller saft under lange og harde treningsøkter!

Olympiatoppen

Velg næringsrike KH-produkter

- Grovt brød - gjerne med rug, havre og bygg
- Kornblandinger - uten tilsatt sukker og fett
- Pasta, ris, nudler
- Grønnsaker
- Melkeprodukter med frukt
 - fruktyoghurt, smoothies
- Sportsprodukter skal kun brukes i trening/konkurransen

Olympiatoppen

Protein

Spis nok proteinrik mat

- Innta protein i alle måltider !!
- Bruk melk eller yoghurt til brød- og kornmåltider
- Bruk proteinrike pålegg: fisk, egg, kylling, magert kjøttpålegg
- Spis fisk, skalldyr, kylling eller kjøtt til middag
- Bruk yoghurt, drikeyoghurt og smoothies som mellommåltid

Olympiatoppen

5 om dagen

Minst 5 porsjoner frukt/grønt daglig

- 1 glass appelsinjuice til frokost
- Grønnsaker som pålegg på brødkiver
- 1 frukt/gulrot som mellommåltid
- 1 banan etter trening
- 1 porsjon salat eller grønnsaker til middag

* 750 gram ; 3 x grønnsaker og 2 x frukt

Olympiatoppen

Kalsium

Benmasse og kalsium

- Kalsium er viktig for benbygning
- D-vitamin hjelper kalsium opptak
- Maksimal benmasse (BMD) oppnås i 25-35 års alderen, reduseres deretter
- **Faktorer som påvirker BMD:**
 - Tilstrekkelig kalsium inntak
 - Vektbærende fysisk aktivitet
 - Hormoner (regelmessig menstruasjon)

Olympiatoppen

Pass på kalsiuminntaket

- Innta til sammen 3 enheter meieriprodukter daglig
 - 1 glass melk/melkedrikker
 - 1 beger yoghurt
 - ost til 1 brødslike
- Spis sardiner, fiken, mandler noen ganger i uken

➤ Sikre kalsium opptaket

- Sørg for tilstrekkelig inntak av vitamin D
 - 400-500 g fet fisk i uken
 - 1 bs el 2 kapsler tran daglig

En vanlig dag...

- Frokost kl 6.30
 - Havregrøt med melk og frukt
 - Brød, knekkebrød med
 - Kokt egg, skinke/spekeskinke, ost
 - Kornblanding med melk/yoghurt
 - Juice/Frukt
 - Kaffe
 - OBS! Lag en stor matpakke å ta med

...En vanlig dag...

- Mellommåltid
 - Yoghurt og frukt
 - Brødsiver med pålegg
- Lunsj kl 12
 - Varm mat
 - Brødmat (matpakke)
 - Noe grønt (salat, kokte grønnsaker)
 - Melk, juice, eplemost, Biola
 - Frukt til dessert

Olympiatoppen

...En vanlig dag...

- Mellommåltid kl 15
 - Kornblanding med melk
 - Brød/knekkebrød m/ pålegg
 - Yoghurt, Biola
 - Frukt
 - Nøtter
 - Smoothie
- Trening: husk å drikke (vann, soft, sportsdrikke)
- Restitusjonsmåltid

...En vanlig dag...

- **KI 18-19 Middag:**
 - 1/2 pasta, ris, potet
 - 1/4 kylling, fisk, kjøtt
 - 1/4 grønnsaker
 - + drikke

- **Kveldsmat:**
 - Brød/knekkebrød, kakao
 - Frukt

Kostråd for trening og konkurranse

Før trening og konkurranse

- Spis siste måltid 2-3 timer før
- Spis et karbohydratrikt måltid med noe protein
 - Grovt brød med ost/fisk/kjøtt/egg
 - Kornblanding med melk/yoghurt
 - Middag med mye ris/pasta/potet
- Drikk nok til å sikre væskebalanse
 - minst 5 dl siste 2 timer før start
- Spis gjerne et lite måltid ½-1 t før start v/ behov
 - Banan, ½-1 skive med pålegg, liten yoghurt, 1 ne
rosiner

Olympiatoppen

Under trening og konkurranse

- Drikk vann på alle økter som varer under 60 min
- Begynn å drikke så raskt som mulig
 - Drikk i små porsjoner (1-2 dl hver 15-20min)
 - Husk å bruke egen flaske

Olympiatoppen

Praktiske råd - væske

- Lag gode drikkerutiner
- NB! Drikkerutiner for utenlandsopphold!
- Ha alltid en vannflaske tilgjengelig på bussen, på hotellrommet, på trening osv
- Drikke med smak kan øke inntak!!
- Drikke med karbohydrater kan fremme prestasjon

Under trening og konkurranse

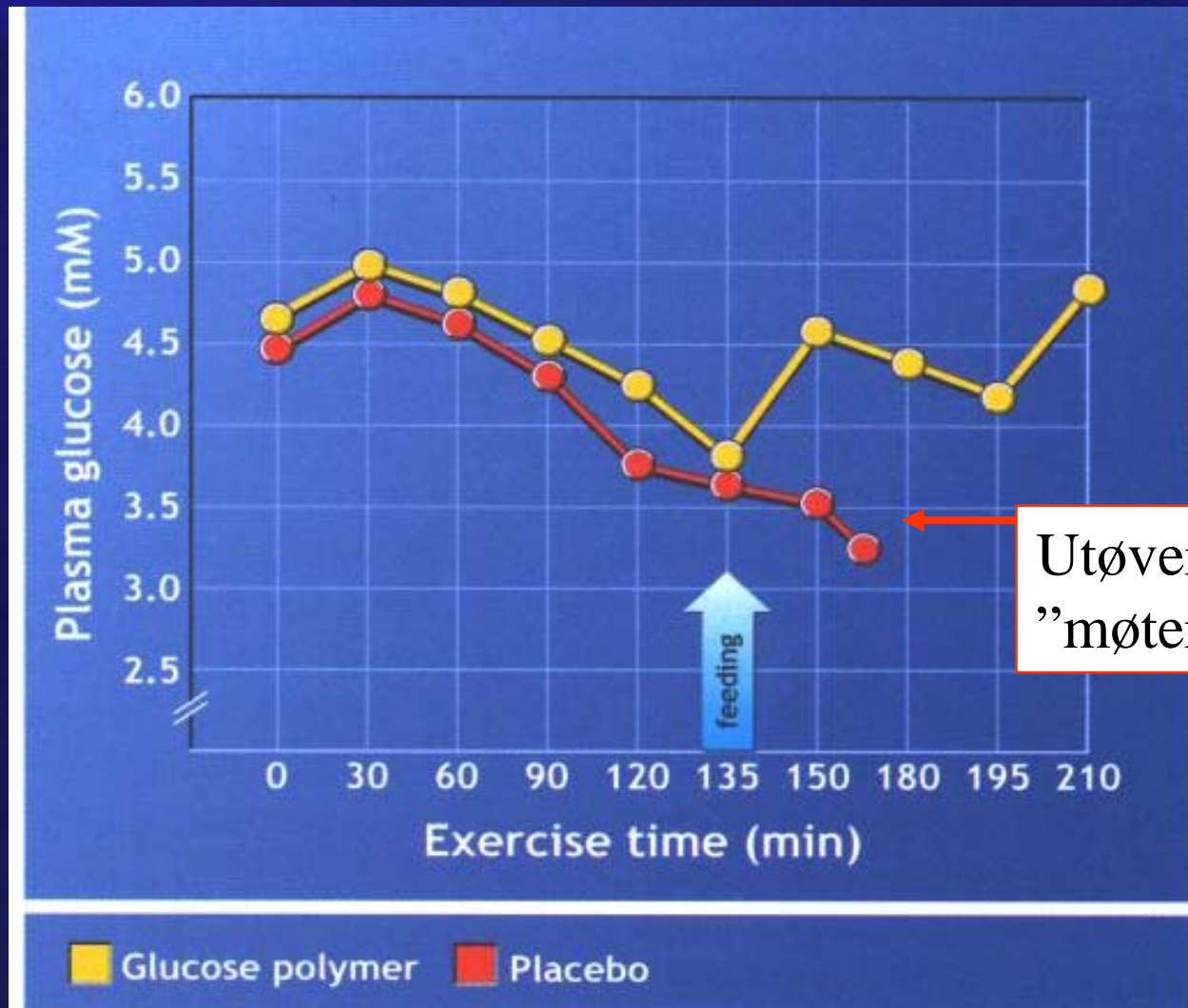
- Innta karbohydrat på økter over 60-90 min
(avhengig av intensitet)
 - Svak saft
 - Sportsdrikke
 - Banan, rosiner etc
- 30-60g/time (ACSM 2009)
- Bruk gjerne drikkebelte

Olympiatoppen

Efekten av inntak av karbohydrat på blodsukkeret under trening

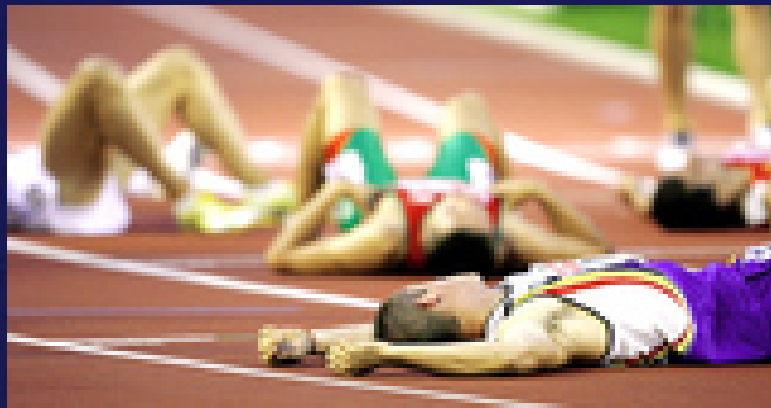
Utøveren
"møter veggen"

open

Etter trening og konkurranse -RESTITUSJON

- Drikk så raskt som mulig etter trening/kamp
 - Drikk minst 0,5 l umiddelbart etter økta
- Restitusjonsmåltid
 - Spis et lite måltid etter trening (<15-30min)
 - Optimal innhold: 50g KH, 10g protein

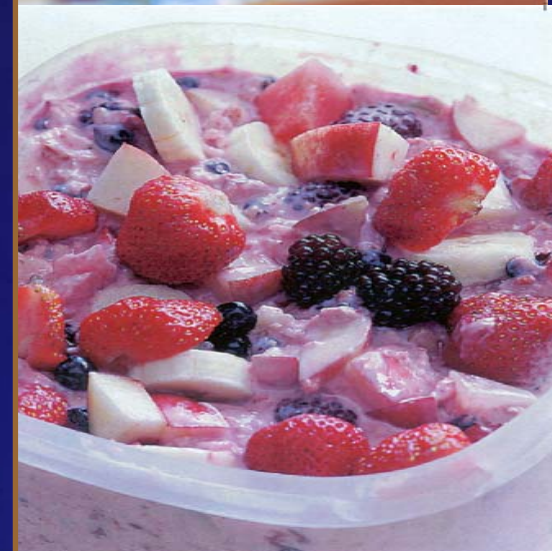

Olympiatoppen

Noen eksempler

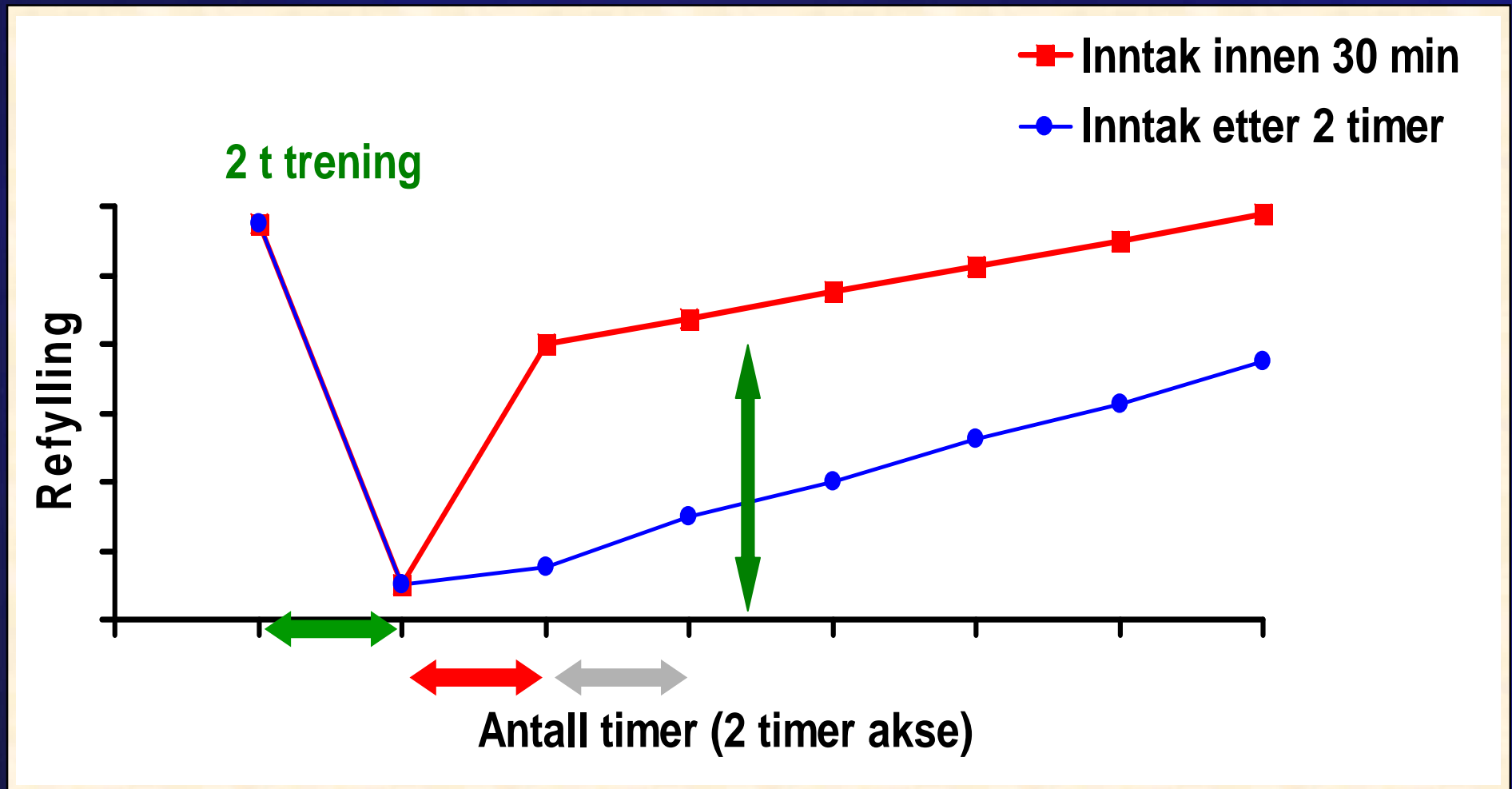
- 1-2 glass sjokolademelk
- 3 dl drikkeyoghurt
- 2 skiver brød med hvitost
- 2 skiver brød med skinke
- 1 sportsbar med KH og protein
- 1 dl rosiner og 1 stort glass melk
- 2 bananer og 1 stort glass melk
- 1 God Morgen yoghurt

Olympiatoppen

Restitusjonsinntak gir rask refylling og optimale forhold i vev

Enkle tips til konkurranse dag

- Hold måltidsrytme!
- Spis solid frokost
- Ta med stor matpakke og nok med drikke
- Spis flere snacks i løpet av dagen (mellom øvelser/oppvarming, rett etter løp osv)
- "Snack-bag"
- Er du nervøs, flytende næring er ofte enklere å få i seg

Olympiatoppens faktaark

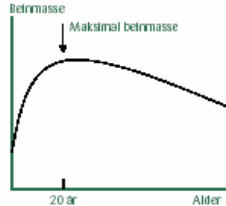
Tar for seg forskjellige problemstillinger innen idrett og ernæring

www.olympiatoppen.no

OLYMPIATOPPEN fakta om **Beinelse for kvinnelige idrettsutøvere**

Enkelte idrettsutøvere er ekstra utsatt for å få lav beinmasse. Dette kan medføre trethetsbrudd i løpet av idrettskarrieren og/eller resultere i beinskjørhet (osteoporose) senere i livet. Bortfall av menstruasjon og lavt energi- og kalsiuminntak er noen av risikofaktorene for å utvikle beinskjørhet.

Maksimal beintetthet
Den høyeste beintettheten oppnås i alderen 20-30 år. Blåse jener, kalsiuminntak i kosten og fysisk aktivitet avgjør hvor høy beintettheten blir og dermed risikoen for beinskjørhet senere i livet.

Risikofaktorer for beinskjørhet
De viktigste risikofaktorene for beinskjørhet er vist under. Du kan ikke endre din genetikk, men du kan forebygge tap av beinmasse ved å få i deg nok kalsium, vitamin D og drive regelmessig vekstberende aktivitet.

Risikofaktorer	
Arv	Mor eller bestemor med beinskjørhet
Kosthold	Lavt kalsiuminntak Lavt D-vitamin inntak Høyt proteininntak
Livsstil	Lite vekstberende aktivitet eller styrketrening Sigarettøyking
Annet	Uregelmessig menstruasjon Tidlig overgangsalder Innløst medikamenter (Teks, steroider)

Hva er beinskjørhet?
Bein er aktivt vev som blir kontinuerlig brutt ned og bygget opp igjen. Beinets tetthet er en tåntand hvor størrelsen i beinvevet er svekket, og dette øker risikoen for brudd. Styrken til beinvevet kan måles ved en beintetthetsmåling.

Hos kvinner øker tapet av beinmasse raskt etter overgangsalderen fordi kvinnens østrogennivå synker. Østrogen er et hormon som beskytter skjelettet mot avkalkning, og et lavt nivå i overgangsalderen fører derfor til tap av beinmasse. Dette ser vi blant annet hos kvinnelige idrettsutøvere som mister menstruasjonen, og hos kvinner som utvikler spiseforstyrrelsen anorexia nervosa. Dette er uvanligvis av alder, og beinskjørhet er derfor ikke bare en sykdom som rammer eldre kvinner. Beinets tetthet forebygges ved å oppnå maksimal beintetthet.

Trening for optimal beinelse
Idrettsutøvere har en høyere beinmasse enn de som er inaktive, fordi de har en større belastning på skjelettet gjennom trening. Likevel har kvinnelige utøvere med bortfall av menstruasjon et tap av beinmasse på grunn av østrogenmangel.

Den beste innvingen for å styrke skjelettet er trening hvor skjelettet er vekstberende eller styrketrening. Noen studier viser at vekstberende fysisk aktivitet kan beskytte skjelettet mot tap av beinmasse. Dette er imidlertid kun vist i krefter hvor skjelettet blir utsatt for store krefter, som i turn. Idretter hvor det er lite vekstberende aktivitet, som i sykling og svømming,

Olympiatoppen

Sunn Jenteidrett

[! BLOGG](#)

[! NYHET](#) | TRENERSEMINAR TRONDHEIM
Les mer ▶

SPISEPROBLEMER?
HVA KAN JEG GJØRE? ▶

MATPRAT
FOR IDRETTSJENTER ▶

**MINE
FAVORITTER**
SE JENTENES FAVORITTMAT

Ett prosjekt i samarbeid med: NORSK TIPPING

 481 54 444 | BEKYMRINGSTELEFONEN FOR SPISEPROBLEMER